

Universiteit
Leiden
The Netherlands

‘Kamerlidmaatschap is een roeping’: een interview met oud-Tweede Kamerlid Ronald van Raak

Pinna, S.; Bytyçi, D.

Citation

Pinna, S., & Bytyçi, D. (2021). ‘Kamerlidmaatschap is een roeping’: een interview met oud-Tweede Kamerlid Ronald van Raak. *Bestuurskundige Berichten*, 36(2), 36-39. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212687>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212687>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

'Kamerlidmaatschap is een roeping'

*Een interview met oud-Tweede Kamerlid
Ronald van Raak*

Inleiding

Na een 15-jaar lange ervaring als Tweede Kamerlid voor de Socialistische Partij, verruilt Ronald van Raak het parlement voor een zoektocht in de academische gangen van het filosofische instituut van de Erasmus Universiteit. Het verlaten van het ambt was niet makkelijk. *“Als je debatten in de Kamer bekijkt als oud-Kamerlid voelt dat toch anders dan wanneer je er zelf zit.”* stelt Van Raak tijdens het interview, terwijl het debat over de ministerraadsnotulen over de kinderopvangtoeslagaffaire gaande is (29 april jl.). *“Een beetje alsof je als voetballer anders naar een wedstrijd kijkt dan een toeschouwer op de tribune. Je kan je dan meer focussen op de inhoud.”* Over dit debat weet Van Raak al snel te concluderen: *“natuurlijk weet het kabinet dat ze de Kamer hebben bedonderd en ze moeten nu met de billen bloot”*. De inmiddels enthousiaste politieke toeschouwer vertelt over zijn Kamerwerk, de cultuurshift tussen kabinet en Kamer en de onzinnigheid van lobbyisten.

*“In wat voor land wil
je zelf wonen? Houd dat
voor ogen.”*

'Het ambt van Kamerlid is een roeping'

Maar liefst 69 nieuwe Kamerleden betraden de Kamer na de verkiezingen van 2021. Ronald van Raak was het langstzittende Kamerlid van de grote groep die de Kamer heeft verlaten. Van Raak vertelt over zijn jarenlange ervaring.

Het Kamerwerk is volgens van Raak prachtig, omdat je de machten en krachten moet controleren: *"Het is een roeping"*. Die rol is echter niet makkelijk, stelt Van Raak: *"Op de vierkante meter in Den Haag heb je politici, ambtenaren, lobbyisten en journalisten die allemaal een bepaalde manier van denken hebben, waarbij een consensus en een status quo is ontstaan. Dat was in Den Haag het marktdenken geworden. Als onderdeel van de tegenmacht moet je ook ideologische tegenmacht bieden en dat heb ik de afgelopen jaren proberen te doen"*.

Een hoogtepunt van de afgelopen vijftien jaar voor Van Raak is de Wet normering topinkomens, geïnitieerd door hemzelf. *"Die wet is overgenomen door de regering. Dus iemand - ik in dit geval - heeft een plan en dat wordt uitgevoerd door een regering waar de SP zelf niet in zat. Het poldermodel is zo fantastisch. Socialistische partijen in het buitenland krijgen vaak weinig voor elkaar, en als ik daar dan vertel dat ik wetsvoorstellen aangenomen heb gekregen, kijken ze me met vol verbazing aan: 'hoe kan dat nou?'"* Samenwerking in het Nederlandse parlement gebeurt volgens Van Raak dan ook niet alleen in de traditionele links-rechts tegenstellingen: *"Soms kan ik veel beter met het CDA samenwerken, dan met GroenLinks en PvdA, bijvoorbeeld over de studiefinanciering. Ik werk in principe met iedereen samen, die ook wil samenwerken. Maar helaas heb je ook politici die vooral willen scoren"*. Tot treurnis ziet Van Raak het parlement afkalven doordat het ambt als volksvertegenwoordiger wordt omgevormd tot 'ik-vertegenwoordiger': *"Mediaprinsjes en -prinsesjes"*, noemt Van Raak hen. *"Daar valt moeilijk mee samen te werken omdat zij vooral bezig zijn met het positioneren van zichzelf. Die zitten er in bijna alle partijen"*.

Cultuurverandering in de status quo

Waar Van Raak zich veel aan ergert is de medialogica: *"In het parlement heb je altijd te maken met ingewikkelde problemen, waarbij veel mensen betrokken zijn en er altijd een compromis*

moet worden gesloten. De logica van de media is de laatste jaren het parlement gaan domineren. Vijftien jaar geleden, toen ik begon, werd een debat gevoerd in het parlement en werd daarna verslag gedaan in de media. Nu gebeurt dat vaak andersom. Discussies vinden vooral in de media plaats, waarover in de Tweede Kamer wordt 'nabesproken'. De Kamerleden die graven en onderzoek doen werden backbenchers (red. minder belangrijke parlementariërs)". Het wordt volgens Van Raak tijd dat de Kamer zijn positie weer opeist en zich door het kabinet niet meer laat behandelen als een 'managementprobleem': *"de Kamer is de basis van de democratie. Het wordt zaak dat de Kamer korte metten maakt met die cultuur. Een dergelijke cultuurverandering gaat niet via een motie, maar er moeten fundamentele zaken worden veranderd. Het gedrag van ministers dat de afgelopen tijd geaccepteerd is door de Kamer, moet niet meer worden geaccepteerd"*. Om een andere bestuurscultuur te krijgen hebben verschillende partijen voorstellen gedaan, zoals kleinere regeerakkoorden en geen wekelijkse coalitieoverleggen. Dat is volgens Van Raak echter bijzaak: *"Als de cultuur daar hetzelfde blijft, maakt de dikte van het regeerakkoord of het aantal vergaderingen niks uit. Het gaat niet om de regeltjes, de afspraken en de agenda. Het gaat er om dat Kamerleden zeggen: 'niet de ministers, maar wij zijn hier de baas'. Ministers kwamen soms verheven de Kamer in met een toon dat hen niks gemaakt kan worden, omdat ze toch wel een meerderheid hebben. Dat gedrag moet niet worden toegestaan"*.

Referendum

Naast de Wet normering topinkomens was een hoogtepunt voor Van Raak de referendumwet die hij tevens heeft geïnitieerd: *"Die wet is in de prullenbak gegooid en heb ik er weer uitgehaald"*, zegt de trotse SP'er. In de eerste termijn is het wetsvoorstel van Van Raak voor het invoeren van een correctief bindend referendum aangenomen in de Eerste en Tweede Kamer. Het betreft een grondwetswijziging dus na de verkiezingen moeten beide Kamers met een tweederdemeerderheid het voorstel aannemen.

Van Raak vindt het referendum een mooie manier om burgers de mogelijkheid te geven om de politiek achteraf te corrigeren: *"Als de volksvertegenwoordigers iets doen wat de samenleving echt niet wilt, dan heb je een middel om die*

vertegenwoordigers te corrigeren. Eerst was het argument dat het referendum niet past bij de representatieve democratie. Maar nu wordt het bindend correctief referendum gezien als een aanvulling en versterking van diezelfde democratie. Daar is dus een cultuurverandering geweest. Je ziet nu dat het referendum bij de progressieve elite veel minder populair is, terwijl gewone burgers het steeds meer gaan waarderen: ‘dan heb ik in ieder geval nog een mogelijkheid om ze in Den Haag terug te fluiten.’” Dat de progressieve elite geen voorstander meer is van het referendum komt volgens Van Raak door ervaringen met de laatste paar referenda: “Ze zijn geschrokken dat de bevolking toch heel anders denkt dan zij. Je ziet daar een kloof tussen de elite en het grootste deel van de bevolking”.

Volgens sommigen is de referendumwet van Van Raak kapot geamendeerd, doordat er o.a. een hoge opkomstdrempel is toegevoegd. Ook Van Raak beaamt dit: “Ik ben heel erg tegen die opkomstdrempel. Heel erg tegen! Niet een beetje, maar heel erg tegen. Maar goed, dat compromis is nodig om ChristenUnie, D66 en de VVD mee te krijgen. Dat is dan toch nodig, want het alternatief is geen referendum”. Van Raak legt uit hoe die compromissen tot stand komen: “Om tot dat compromis te komen loop je elkaars werkkamers binnen. De meeste parlementen in de wereld zijn grote paleizen, terwijl in Nederland bestaande panden aan elkaar zijn geplakt. Als je loopt door het Kamergebouw zie je allerlei verschillende stijlen en verschillende gebouwen, met gangetjes en trappetjes. Dat vind ik mooi symbolisch voor de polderpolitiek. Allerelei verschillende mensen lopen in dat gebouw en komen elkaar tegen, wandelend om tot die compromissen te komen. Corona is daarom ook de dood in de pot van de politiek. Met Zoom kan je geen politiek voeren. Politiek is namelijk altijd persoonlijk contact”.

‘Lobbyisten zijn nutteloos’

Van Raak had zijn eigen werkruimte in het Tweede Kamergebouw omgevormd tot lobbyvrije zone: “Toen ik begon als Kamerlid, werd ik elk uur benaderd door lobbyisten. Ik kon mijn hele agenda volplannen met lobbyisten, en toen dacht ik: ‘dit is niet goed’. Oud-Kamerleden hebben een pas en kunnen gewoon bij je werkkamer komen. Organisaties hebben daarom vaak oud-Kamerleden als lobbyist, want je kent elkaar. Als die ongevraagd mijn werkkamer in kwamen, dan zei ik altijd ‘wegwezen, jij!’. Ik doe zelf wel onderzoek en als ik iets nodig heb, dan meld ik me wel”. De lobbyvrije zone wierp wel zijn vruchten af: “na een jaar zag ik nooit meer iemand”, vertelt Van Raak tevreden. “Het heeft hartstikke goed gewerkt, want het gaf ruimte in mijn agenda”.

De informatie voor zijn Kamerwerk haalde Van Raak dan ook niet vanuit lobbyisten, maar vanuit burgers: “in de debatten als politiewoordvoerder heb ik veel meer aan gesprekken met politie-agenten. Als ik afhankelijk was geweest van informatie van lobbyisten van de Nationale Politie, dan had ik nog niet een flinter van de werkelijkheid gekregen”. Van Raak durft zelfs te stellen dat hij door deze manier van werken veel meer wist dan de ministers: “Als er bijvoorbeeld informatie komt van een wijkagent, gaat dat eerst naar zijn chef, dan naar een andere agent, dat gaat weer naar een vertegenwoordiger, dat gaat weer naar een ambtenaar en dan weer naar een andere ambtenaar. Voordat de informatie bij de minister is, is daar niks meer van over. Terwijl ik de ruwe data kon ophalen achterin de politieauto”. Deze werkwijze raadt Van Raak dan ook aan: “Ik heb niks aan een lobbyist. Ik moet weten waar de problemen zitten en waar het schuurt. Dat gaat de lobbyist mij nooit vertellen”. Of het nou een bedrijf als Shell is of een NGO, die een maatschappelijk belang pretendeert na te streven, maakt voor Van Raak niet uit: “Er is overal hetzelfde probleem. De lobbyist weet zelden de achterban van de organisatie goed te vertegenwoordigen. Daar zit een kloof tussen, dus je moet er zelf achteraan”.

De naaste lobby die Van Raak heeft ervaren is die van de FNV: “zij hebben keihard gelobbyd tegen mijn wet voor bescherming van klokkenluiders. De rol van de FNV, die samen met VNO-NCW, een reusachtige lobby hebben opgezet tegen mijn wetsvoorstel, was de meest irritante, nare en vervelende lobby die ik ooit heb meegemaakt. Het

mooie aan die situatie was dat een bestuurslid van VNO-NCW lid was van de Eerste Kamer. Hij heeft veel bij mij gelobbyd tegen die wet, maar heeft in de senaat zelf ook voor die wet moeten stemmen. Toen heb ik hem wel uitgelachen”, lacht Van Raak vrolijk.

Tot slot constateert Van Raak dat de minst ethische lobby vaak de effectiefste is: *“namelijk op een Kamerlid afstappen met een motie, een spreektekst, een amendement en twee pagina’s achtergrondinformatie. En het liefst zelfs met een afspraak met een journalist die daarover wil publiceren, zodat het Kamerlid daar gelijk mee kan scoren. Dat is de meest effectieve manier van lobbyen, maar tevens de minst ethische. De meest ethische vorm van lobbyen is juist dat je zo goed en eerlijk mogelijk informeert. Lobbyen is namelijk begonnen als communicatie: zo goed mogelijk uitleggen wat je doet en waarom je het doet”.*

Academische vrijheid

Inmiddels is Van Raak hoogleraar Erasmiaanse waarden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. *“Bepaalde waarden die we altijd als gegeven hebben beschouwd, worden nu uitgedaagd. Je gaat dan opnieuw nadenken over de waarden die je hebt. Je hebt academische onafhankelijkheid, we zouden onafhankelijk onderzoek moeten doen. Maar je ziet ook dat vanuit de politiek eisen worden gesteld aan onderzoeken. Hoe borg je dat? Is dat de verantwoordelijkheid van de individuele onderzoeker of van de academische gemeenschap.”*

Daarnaast spreekt Van Raak over universiteiten als vrijplaatsen, *“waar alles moet kunnen worden besproken. Tot het moment dat je tegen de grens aan loopt, waarbij je jezelf kunt afvragen of het iets is wat je nog wel op een universiteit moet zeggen. En wie bepaalt dat uiteindelijk?”* Volgens Van Raak moet de academische gemeenschap een rol gaan spelen in hoe je er voor zorgt dat *“studenten een veilige omgeving hebben en tegelijkertijd een academische opleiding krijgen waar zij bevroegd worden over hun vooroordelen en geconfronteerd worden met ideeën waar ze het niet mee eens zijn.”* Dit is erg belangrijk volgens Van Raak, want *“studenten gaan maatschappelijke functies bekleden, dus die moeten zich ook kunnen inleven in mensen die anders denken. Je zult daar dus ook mee geconfronteerd moeten worden”.* Daar is geen makkelijk antwoord op te geven en is iets waar

je het met elkaar over moet hebben, concludeert Van Raak stellig.

Toekomstblik voor de bestuurskunde

Voor de toekomst van de bestuurskunde is veel te zeggen. *“Als je kijkt naar de afgelopen tijd is het openbaar bestuur veelal verworden tot de ambtenaar als new public manager, het land als een bv en de burger als een consument.”* Daar moet je je als bestuurskundestudent niet door laten beïnvloeden, volgens Van Raak: *“Dat moet anders. De nieuwe bestuurscultuur waarover de Kamer praat naar aanleiding van de kinderopvangtoeslagaffaire, begint ook bij jullie (red. de nieuwe generatie bestuurskundestudenten). Nadenken over hoe je mensen kunt organiseren, zonder al die modellen want die zijn achterhaald. Hoe kun je een land organiseren waar mensen zich prettig voelen. Waar niet de markt maar de menselijke maat leidend is.”* Dat is de uitdaging voor de komende bestuurskundestudenten. Van Raak stelt dat een nieuwe generatie studenten ook het paradigma kan verschuiven, om bestuurskunde te zien als een menswetenschap, en deze generatie studenten moet blijven nadenken hoe de publieke dienst vorm moet krijgen. *“In wat voor land wil je zelf wonen? Houd dat voor ogen”,* concludeert Van Raak.

Sebastiano Pinna

Drenis Bytyçi

&